

תרעז

יוסף

פרשת תזריע

אשכול

פרשת תזריע

מערכה א'

"זביום השמיני ימול בשר עורלתו" (י"ג, ג')

למה נתקנה ברכת רפאנו דזוקא על המילה,
 והלא בעזה"ר יש הרבה מחלות וחולאים
 הצריכים רפואה?

מה ראו חז"ל לקבוע בקשה על רפואה בברכה שמינית? אמר
 רבי אחא מתוך שנתנה מילה בשמינית שצריכה רפואה, לפיכך
 קבועה בשמינית, [מסכת מגילה יז].

יש בברכת רפאנו כ"ז תיבות כנגד כ"ז פסוקים שבפרשת מילה,
 וכנגד כ"ז תיבות שבפסוק ויאמר "אם שמוע תשמע עד כי אני
 ה' רופאך" [טור או"ח סי' קט"ז].

יישוב א'

לעת"ל רק חולי המילה ישאר בעולם

דאש ישיבת קול תורה הגאון המפורסם מוהר"ר שלמה זלמן אויערבך זצ"ל

תרעה

אשכול

מערכה א'

יוסף

בספרו מזמור לתורה (עמ' קי"ט) מתרץ שהרי לעתיד לבא כבר לא יחטאו ישראל כלל, וממילא לא יחלאו בשום חולי או מחלה, שהרי המחלות באות על האדם כגמול וקנס על חטאיו, ועל כן תישאר רק מילה שבה עדיין יהיה צורך ברפואה, ולכן קבעו חז"ל את ברכת רפאנו כברכה השמינית על שם העתיד לבוא במהרה בימינו.

יישוב ב'

המילה היא המצוה היחידה שכרוך בה חולי וסכנה

הנה בפשטות י"ל דכיון שמילה היא המצוה היחידה שציותה התורה לעשותה הגם שיש בה חשש סכנה וחולי, ונמצא דזהו החולי המוכרח לבוא, ופעמים שח"ו גם מתים על ידי המילה, כדאיתא בגיטין (נז:) שעל זה אמר דוד המלך ע"ה "כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה", לבד שלושת עבירות שאז יש חיוב למסור נפשו. ומצינו שבגמרא (סוטה נג.) שחקרו גבי לולב, אולי צריך הוא להיות מעץ כופרא, היינו עץ שלא נתעבה ועשוי כקוצים, ומתרצת הגמ' "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום" ומכיון שעצים אלו עשויין כקוצים, ויוצאין בהן עוקצין הרבה ומסרטין את הידיים, לא יתכן שנתכוונה תורה לומר שייקח הלולב מעץ זה, ועל כן כיון דמילה יש בה חולי וסכנה לכן קבעו חז"ל ברכת רפאנו על המילה, שבברכה זו יבוטל החולי והסכנה.

יישוב ג'

שאר מחלות וחולאים מתרפאים על ידי התשובה

בספר שפתי חיים (ציאורי שמונ"ע, נרמק רפאנו) מתרץ שכל חולי או מחלה, הרי זה מחמת חטאו של החולה, כמו שאמרו חז"ל (שבת נה.) אין ייסורין בלא עוון, נמצא ששורש הרפואה לכל המחלות נעוצה במצות התשובה, שעל ידי שהאדם שב בתשובה ממילא יסורו ממנו כל החולאים, ומפורסמים דברי הרמב"ן (כ"ו, י"א) שכתב: "וכן היו הצדיקים עושים בזמן הנבואה, גם כי יקרם עוון שיחלו,

אשכול

פרשת תזריע

יוסף

תרעט

לא ידרשו ברופאים אלא רק בנביאים, ומה חלק לרופאים בבית עושי רצון השם". ועל כן חז"ל לא רצו לתקן את עיקר ברכת רפאנו על מחלות שבאים לאדם כעונש על חטאיו, אלא רק על ייסורים הבאים לאדם באופן הרצוי, והיינו על ידי מצות המילה.

יישוב ד'

הבקשה שיהיו התינוקות בריאים כדי שיוכלו למוֹלם בזמנם

לולא דמסתפינא הייתי אומר שאין כוונת הגמרא כלל שעל ידי המילה נחלה התינוק ומתפללים שיתרפא, אלא כוונת הברכה שכיון שניתנה מילה ביום השמיני, ומצוותה לכתחילה בשמיני דווקא, וידוע שבמילה יש ב' מצוות, למוֹל, ומצוה נוספת שהמילה תהיה בזמנה. ואפשר לקיימה רק אם התינוק בריא ואינו חולה כלל, לכן ברפאנו אנו מתפללים על המילה, שיהיה לתינוק רפואה כדי שנוכל לקיים מצות המילה בזמנה בשמיני. ובזה מיושב הטעם שתיקנו ברכת רפאנו על המילה דווקא, כי זו הרפואה היחידה שהמצוה תלויה בה, משא"כ כל שאר המצוות יכול אדם לקיימן גם אם הוא חולה ח"ו, כמו שופר לולב ומגילה וכדומה, ואף מצות ת"ת הרי גם בעל ייסורים חייב בה, נמצא שאי אפשר להימלט מקיום המצוות מסיבת החולי אלא רק מצות המילה, ועוד שזו המצוה הראשונה שהאדם מקיים, לכן מתפללים שיהיה התינוק בריא כדי שיוכל לקיימה.

יישוב ה'

הקב"ה מרפא המילה בלא נטילת שכר ואגב כן מרפא כל תחלואינו

עלה בדעתי בס"ד ליישב עוד, דהנה קיימא לן שמותר לרופא ליטול שכר מלאכתו, כגון שכר בטלה וכדומה, וכפי שהארכתי בזה בתשובותי איגרות יוסף ח"א, ולפי זה מובן הטעם שקבעו חז"ל את בקשת ברכת רפאנו על המילה

תרפ
אשכול
מערכה א'
יוסף

עצמה, כי ה אילו באנו לבקש מאת השי"ת רפואה לכל תחלואינו מבלי להזכיר המילה, יכול היה הקב"ה לדרוש מהאדם שכר מושלם בעד רפואתו, ולכן אנו מבקשים מאת השי"ת רפואה על המילה שהיא עצמה כל כולה מצוה ממש, ובודאי הקב"ה לא יטול עליה שכר, דאסור ליטול שכר על המצוות, וכבר ידעת מה שאמרו בירושלמי (פ"ק דר"ה ה"ג דף ז:), שהקב"ה שומר מצוותיה של תורה, וממילא כיון שכבר שולח מלאכו לרפאנו על המילה ממילא ישלח רפואה שלימה לכל תחלואנו, כאותו משל בנערה שנפל כדה בבאר והחלה לבכות, אך כשגם כד הזהב של בת המלך נפל החלה לשמות, באומרה שמי שיעלה את כדה של בת המלך יעלה גם את כדה.

תרפא

יוסף

פרשת תזריע

אשכול

מערכה ב'

"וביום השמיני ימול בשר ערלתו" (י"ג ג')

למה ציזזתה התורה למול דוקא ביום השמיני?

הנה מכיון שהערלה מאוסה עד מאד, ועל ידי המילה מסירה ומפריד הרע מהטוב, ועל ידי המילה מלין גם עורלת לבב התינוק, קשה אם כן למה לא נתן הבורא יתברך ויתעלה כח בתינוק למולו מיד בבואו לעולם?

ונראה לבאר בס"ד על פי מה שמצינו במדרש (אזנר המדרשים אייזנשטיין יצירת הולד עמ' רמ"ד) שכאשר מגיע זמנו של העובר לצאת בא המלאך ואומר לו צא כי הגיע זמנך לצאת לעולם, והוא משיב והלא כבר אמרתי בפני מי שאמר והיה העולם שדי לי בעולם אשר הייתי דר בו. ואומר לו המלאך עולם שאני מכניסך יפה הוא, ועוד שעל כרחך אתה נוצר במעי אמך ועל כרחך אתה נולד ותצא לעולם. מיד בוכה הוא, ולמה הוא בוכה? מאותו עולם שהיה בו שמניחו. וביציאתו מכה אותו המלאך תחת חוטמו ומכבה הנר שעל ראשו ומוציאו על כרחו ושוכח כל אשר ראה. ועוד ביציאתו הוא בוכה ולמה, מפני שמחליפין לו שבעה עולמות באותה שעה. וכן איתא בגמרא נדה (ב:) שהוולד במעי אמו נר דלוק לו על ראשו וצופה ומביט מסוף העולם ועד סופו. ואין לך ימים שאדם שרוי בטובה יותר מאותן הימים. ומלמדין אותו כל התורה כולה, וכיון שבא לאוויר העולם, בא מלאך וסוטר על פיו ומשכחו כל התורה כולה.

ועל כן י"ל שמכיון שיש לתינוק צער גדול בבואו לעוה"ז, אם כן שבעה ימים ראשונים דומים לתינוק כשבעת ימי אבל כביכול, על שהפסיד עולמו הרוחני, שכאשר היתה הנשמה בעולם האמת היתה נכספת מזיו השכינה, ועכשיו ירדה לעולם השפל.

תרפב

אשכול

מערכה ב'

יוסף

זכעין זה אמרו רבותינו במסכת נדה (לא:), מפני מה אמרה תורה מילה לשמונה, שלא יהיו כולם שמחים, ואביו ואמו עצבים. ופירש רש"י וכן איתא במדרשים, שאוכלין ושותין בסעודה, ואביו ואמו עצובים שאסורין בתשמיש. ופירושו צ"ע דאטו בשביל טעם זה תעכב התורה מילה לשמיני. ברם לפי מה שנתבאר יש לומר שכוונת הגמ' שלא יהיו אביו ואמו עצבים באבלות בנם התינוק, שפסק מלהתענג מזיו התורה במעי אמו, ומזיו השכינה בעולמות העליונים. ואף אם אין הוריו שמים לב על זה, מכל מקום נשמתם ודאי מרגשת זאת.

זכיוצא בזה כתב הדרישה (יו"ד סוף סי' רס"ד), שטעם המנהג לבקר בשבת אצל התינוק הנולד לפי שהוא אבל על תורתו שלמד במעי אמו ששכת. ושוב מצאתי בס' חיי אברהם (הצי"א נס' מותס קודש סימן א' אות י"ט), שכתב ליישב כיוצא בזה, שלפי שהילד בבטן אמו יודע את כל התורה כולה ובעת יציאתו בא מלאך וסטרטו על פיו ושוכח הכל, הרי הוא כאבל עד שיעברו שבעת ימי אבלו ואח"כ ימול. וראה בזה עוד עשרה ביאורים בטעם שתינוק נימול ליום השמיני דוקא בחיבורי מעדני יוסף ברית מילה (עמ' קי"ט והלאה).

אשכול

פרשת תזריע

יוסף

תרפג

מערכה ג'

"וביום השמיני ימול בשר ערלתו" (י"ג ג')

למה לא מל אברהם אבינו את עצמו קודם שנצטווה?

מפורסמת קושיית העולם למה לא מל אברהם אבינו את עצמו קודם שנצטווה? והלא האבות קיימו את כל התורה כולה אף קודם מתן תורה, כמו שדרשו חז"ל (יומא כח: וקידושין פג): אמר רב קיים אברהם אבינו את כל התורה עוד לפני שניתנה, אמר רבא ואיתימא רב אשי אפילו עירובי תבשילין שנאמר "עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרת מצוותי חוקותי ותורותי", "תורת", אחת תורה שבכתב ואחת תורה שבעל פה!

זהנה מצינו בדברי רבותינו ז"ל (שנא קימ:), אמר רבי יוסי מימי לא נסתכלתי במילה שלי. ועוד אמרו על רבי שנקרא רבינו הקדוש מפני שלא הכניס ידו תחת אבנטו מלבד שלא הסתכל במילתו. ופשוט שגם האבות הקדושים נתקדשו בזה. וממילא יש לומר שלפי שהקפיד אברהם אבינו על מידה זו העדיף שלא למול, כיון שלא נצטווה עדיין.

ומצאתי כדברים האלה בספר "אוצר אפרים" (פרשת לך לך עמ' קס"ח) שתירץ על פי הירושלמי (מגילה פ"א הלכה י"א, וז"ל לעיין ע"ז: "חוס' ד"ה וי לה לאילפא, ונסהדרין פרק חלק) ששאל אנטונינוס את רבי אם יאכילוהו מלווייתן לעולם הבא, כלומר אם חסידי אומות העולם יש להם חלק לעולם הבא? והשיבו רבי שיאכילו מלווייתן לעולם הבא! הוסיף אנטונינוס ושאל את רבי אם כשיבנה בית המקדש ייתן לו משה רבינו מקרבן פסח? והשיבו, לא! ואז שאל אנטונינוס את רבי והרי קדושת לווייתן חמורה מקדושת פסח? והשיבו רבי שבקרבן פסח יש גזירת הכתוב "וכל ערל לא יאכל בו", שאפילו צדיק גמור והוא ערל מפני שמתו אחיו

תּרפּד
אַשכּוּל
מערכה ג'
יוסף

מחמת מילה אסור לאכל בקרבן פסח, (ע"פ קרנן העדה). ואומר הירושלמי שכיון ששמע כך אנטונינוס, שכל כך חביבה מצות מילה לפני הקב"ה הלך ומל את עצמו. ואחרי שמל את עצמו בא לפני רבי ואמר לו שיראה מילתו, אם מל כהוגן או לא, (קרנן העדה ופני משה), והשיב רבי שמעולם לא הסתכל במילת עצמו ואיך אסתכל בשל אחרים. ואומר הירושלמי שלכן נקרא רבי רבינו הקדוש לפי שלא הביט במילתו מימיו!

לאור הדברים האלה מיישב ה"אוצר אפרים" שודאי אברהם אבינו גם לא הסתכל במילתו כל ימיו, ולכן לא מל את עצמו שלא רצה להסתכל בה אפילו בשביל זה, כיון שעדיין לא נצטווה. וראה בזה עוד שישים וחמש תירוצים בחיבורי "מעדני יוסף" ברית מילה (עמ' קנ"ג).

תרפה

יוסף

פרשת תזריע

אשכול

מערכה ד'

"אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת והיה בעור בשרו לנגע צרעת והובא אל אהרן הכהן או אל אחד מבניו הכהנים" (י"ג ג).

אף על פי שהכל כשירין לראות נגעים הטומאה והטהרה תלויה בכהן, כיצד כהן שאינו יודע לראות החכם רואהו ואומר לו אמור טמא והכהן אומר טמא, אמור טהור והכהן אומר טהור, הסגירו והוא מסגירו, שנא' "ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע", ואפילו היה הכהן קטן או שוטה החכם אומר לו והוא מחליט או פוטר או סוגר, [הרמב"ם פ"ט מהל' טומאת צרעת ה"ב].

גזירת הכתוב הוא שאין טומאת נגעים וטהרתן אלא על פי כהן, [רש"י בפרשתינו בשם תורת כהנים].

**למה תלתה התורה את טהרת המצודע בכהן
דוקא ולא בתלמידי חכמים וגדולי ישראל
שנמסדה להם התורה כולה להודות בה ימין
או שמאל?**

הנה נתאר לעצמינו שהגאון רבי עקיבא איגר והגאון מוילנא עומדים על גבי הצרוע ורואים את נגעו, ופוסקים ברוחב חכמתם וידיעתם הגדולה שהנגע טהור או טמא, אין זה תופס כלל, ולא חל על הצרוע טומאה או טהרה, ורק על ידי כהן ואפילו קטן או שוטה שיאמר על פיהם טהור או טמא, הרי זה כדבריו. וצריך ביאור למה חקק השי"ת בתורתו שדוקא הכהנים רשאים להחליט את

תרפו

אשכול

מערכה ד'

יוסף

הצרוע לטומאה או טהרה, ולמה לא נמסר דבר זה לחכמים כמו שנמסר להם התורה כולה להורות בה ימין או שמאל?

ביאור א'

מחלת הנגעין קשה ומדבקת ובני אהרן מובדלים ומקודשים ומושגחים יותר

במשך חכמה כתב שענין הנגעים שנמסרו לאהרן הם מסתרי התורה, וההתעסקות בהן היא דבר מסוכן וצריך לזה השגחה פרטית ונפלאה לעוסק בהן שלא ידבק בו הנגע, כיון שנגעים הם מחלה שיכולה להדביק את האחרים, כדאיתא במדרש רבה (ויקרא ט"ז ג') ובמסכת כתובות (ע"ז), וכן כתב הרמב"ן (נפרשמינו) דמצורע מזיק בריחו והבלו, וכן כתב בטור עה"ת (פרש"מ נהעלותן) ובבית יוסף (אנה"ע סי' ל"ט ד"ה כחז"ר שלמה). ועיין עוד באבן עזרא שכתב "ועל שפם יעטה" כדי שלא יזיק ברוח פיו, וכעין זה כתב החזקוני שהטעם בזה להפסיק ריח רע היוצא מפיו, שלא להזיק את הבריות. ועל כן רק בני אהרן שהם מובדלים מישראל ומושגחים יותר יכולים להתקרב לנגועים ולהתעסק עימם בזה.

ביאור ב'

אהרן רודף שלום ועניו ביותר ואין לו חמדת ממון

הכלי יקר מבאר שהתורה בחרה דוקא בכהנים שיראו הנגע, מפני שאהרן אחז במידת השלום ולא חטא בלשונו לכן ראוי הוא לבוא וירפא לזה, כי ראוי שיתוקן חטא גסות הרוח על ידו כי הוא היה עניו ביותר, וגם חטא חמדת הממון לא היה באהרן, כי הכהנים לא היה להם חלק ונחלה בארץ, על כן מן הראוי שכל שלושת מיני צרעת לא יטהרו כי אם על ידי הכהן.

ביאור ג'

שלא להפריע הת"ח וגדולי הדור מלימוד התורה

הסתפקתי שמא יש לומר שלא מסרה התורה עניין טהרת מצורע לת"ח וגדולי הדור בדווקא, כדי שלא לבטלם מתורה. ומצאתי סיוע

אשכול פרשת תזריע יוסף תרפז

לפירוש זה ממה שכתב במדרש תדשא (אולר מפרשי הפשט עמ' ז"ח) בזה"ל: "כשם שנוטלים הכהנים מתנות ותרומות וקרבנות של ישראל כך יקבלו טרחותיהם", והן הן הדברים.

ביאור ד'

שיהיו ישראל זקוקים להם ויתנו מתנות בעין יפה

במדרש תדשא (הנוכח לעיל), כתב טעם נוסף למה נמסר עניין טהרת מצורע דוקא לכהנים, כדי שיהיו ישראל זקוקים להם ויתנו להם מתנות בעין יפה.

ביאור ה'

תפקיד הכהן להיות המזכיר בשער לצד גדולי ישראל שתפקידם להודות הדין לעם

בספר טעם ודעת (נפרשמינו עמ' ע') להגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א כותב שמתוך דין זה שטומאת וטהרת צרעת תלויים בכהן דוקא, ורק על ידי אמירתו נטמא או נטהר המצורע, ואף אם הכהן אינו בקי, החכם רואהו ומודיעו מה לומר, נראה רמז גדול למה שכתב הרמב"ם בהלכות תשובה (פ"ד ה"ז): "לפיכך צריך להעמיד בכל קהל וקהל מישראל חכם גדול וזקן וירא שמים מנעוריו ואהוב להם שיהא מוכיח לרבים ומחזירן בתשובה". כלומר שתפקידו של מנהיג בישראל להורות לעדתו דיני איסור והיתר, אך אין די בזה, וצריך גם אדם מיוחד שילמד ויזכיר לעם דרכי העבודה ותיקון חטאיהם. וממילא זה תפקידו של הכהן בראיית הנגעים שהוא המסוגל ביותר לטהר הטמאים, שהרי הנגעים באים על חטא האדם, ועל ידי כל נגע ונגע יודע באיזה דבר האדם חטא, והכהן היה מוכיחו ומקרב ליבו לתשובה, וזה כל תועלת הציפורים ומנחת מצורע. וכן נהגו מלפנים בישראל בכל קהילה וקהילה היו ממנים מגיד מישרים להוכיח את העם ולעוררם לתשובה.

ובן איתא בספרי (נפרשמינו אות ה') עה"פ (י"ד ל"ה) "ובא אשר לו הבית והגיד לכהן לאמור כנגע נראה לי בבית" שעל הכהן היה להוכיח את המצורע ולדבר

תרפח

אשכול

מערכה ד'

יוסף

עימו דברי כיבושים, שכן דרשו "והגיד" ידקדק הכהן כיצד בא הנגע לביתו, "לאמור" יאמר לו הכהן דברי כיבושים, בני אין הנגעים באים אלא על לשון הרע שנא' "הישמר בנגע הצרעת לשמור מאד ולעשות", "זכור את אשר עשה ה' למרים", וכי מה ענין זה לזה אלא מלמד שלא נענשה אלא על לשון הרע. והלא דברים קל וחומר ומה מרים שדברה שלא בפני משה כן, המדבר גנאי של חבירו בפניו על אחת כמה וכמה. ר' שמעון בן אלעזר אומר אף על גסות הרוח נגעים באים.

ביאור ו'

על ידי שנמנע מלהביא קרבנותיו ותרומותיו לכהן נענש בצרעת לבוא אל הכהן

נדאה בס"ד לתרץ על פי מה דאיתא במדרשים (ילקוט"ש נפרשמינו רמו תקנ"ד), רבי אבין בשם רבי יוחנן דרש, כתיב "ואם לא תמצא ידה די שה" ומה כתוב אחרי זה "אדם כי יהיה בעור בשרו", וכי מה הקשר בניהם ולמה נסמכו זה לזה? אלא אמר הקב"ה אני אמרתי לך הבא קרבן לידה ואתה לא עשית כך, חייך שאני מצריכך לבוא אל הכהן שנאמר "והובא אל הכהן". (ונצי"אור הסמיכות איתא עוד בתנאומא וכתבו רבינו זצ"ל, שנמלא נספרי חכמת הטבע שכל מי שישמש עם האשה ציוס ראשון לנדתה יהיה הולד מזורע לעשר שנים וכו', ואם ציוס שני יהיה מזורע לשנתיים שנה, ושמצ"אן שיש בכל סמיכות הפרשיות שנתורה זו לזו עיקר גדול ותכמה מפוארה).

ולפי זה מיושב היטב הטעם שכל טהרת וטומאת מצורע היא דוקא על ידי הכהן, כי חלק מעונשו של מצורע זה על ידי שהבעל מנע מאשתו להביא קרבנה או שלא דאג לזה, לכך נענש ובא אל הכהן להיטהר מצרעתו, ויתכן שגם על שאר קרבנות או תרומות המגיעות לכהן, אם נמנע ולא הביאם לכהן נענש בזה.

ועניין זה עולה בקנה אחד עם מה שדרשו חז"ל שהצרעת באה על עוון לשון הרע וגסות הרוח, כי בדרך כלל ימנע האדם מלהביא קרבנו או תרומותיו לכהנים מפאת דיבור או קבלת לשון הרע על הכהנים, לכך נמנע מלהביא להם חלקם, וממילא מובן למה מסרה התורה עבודת המצורע אל הכהנים.

תרפט

יוסף

פרשת תזריע

אשכול

ביאור ז'

משפטו של המצודע קשה לכך מתעסק בו הכהן שהוא מודגל באהבת ישראל

בספר שערי אהבת ישראל (עמ' צ"ר) מבאר שכיון שמצינו בטומאת מצורע חומרה גדולה שלא נמצא בטומאות אחרות, שציוותה תורה "בדד ישב מחוץ למחנה מושברו" (י"ג מ"ו), ונשלח מחוץ לג' מחנות (רש"י סס ע"פ מו"ק). ועוד דרשו (סס) "בדד ישב" שלא יהיו שאר טמאים יושבים עמו, כלומר שמקומו של המצורע הוא אפילו מחוץ למחנה של שאר הטמאים, דטומאת צרעת טומאה חמורה כל כך שעל ידה נמצא האדם הטמא מחוץ למחנה הקדושה לגמרי כאילו ח"ו יצא משיכותו לישראל. על כן אמרה תורה שדוקא הכהן שמורגל באהבת ישראל ומקיים בכל יום מצות "לברך את עמו ישראל באהבה" (סוטה לט.), שזהו תנאי עיקרי בברכת כהנים להיות באהבה, ואם יש בזה חסרון אצל הכהן המברך, הרי זה סכנה בשבילו, לכן הטילה התורה עניין טומאת מצורע שעל ידה יושב המצורע מחוץ למחנה רק על הכהן, שהוא לא יחסוך ביגיעה ויחקור וידרוש היטב אצל החכם אודות פסק דין התורה, ויעורר על ושפטו העדה והצילו העדה. והביא לזה רמז מהכתוב (שופטים כ"א ה') "ונגשו הכהנים בני לוי כי בם בחר ה' אלהיך לשרתו ולברך בשם ה' ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע", כלומר שמחמת ש"בם בחר ה' אלהיך לשרתו ולברך בשם ה'" לפיכך "ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע".

ביאור ה'

יש תביעה על הכהנים לבזון בברכת כהנים שלא ידברו לשון הרע ויטמאו בצרעת

ידידי הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א מחה"ס "גם אני אודך" השיבני שתלתה התורה טהרת וטומאת מצורע דוקא בכהנים, כמו שמצינו במסכת מכות (יא.) שהרוצח בשגגה צריך להיות בערי מקלט עד מות הכהן גדול, כי הכהן גדול צריך היה להגן בזכותו ותפילתו שלא יהיו הורגים בשגגה, וכמו אותו

תרצ

אשכול

מערכה ד'

יוסף

מעשה שמביאה שם הגמרא באדם שאכלו אריה בריחוק שלוש פרסאות מביתו של רבי יהושע בן לוי, ומחמת כן לא בא אליהו הנביא לריב"ל למשך שלושה ימים, כי היה לו להגן עליו בזכות תורתו. וכמו כן יש לומר לעניין טהרת המצורע, שיש על הכהנים תביעה לכווין היטב בברכת כהנים שלא ידברו לשון הרע ולא יהיו נגעים בישראל, ולכך כאשר יש נגעים, צריכים הכהנים דוקא לטרוח ולהתעסק לטהרת הנגע.

תרצא

יוסף

פרשת מצודע

אשכול

פרשת מצודע

מעדכה ה'

"ושילח את הציפור החיה על פני השדה" (י"ד, ו')

היאך ציפור האסורה בהנאה שייך תקלה
בהפרחתה לאוויר העולם והלא מתבטלת
ברוב?

"כל ציפור שהורה תאכלו" לרבות את הציפור המשולחת שהיא מותרת, "וזה אשר לא תאכלו מהם" לרבות את הציפור השחוטה שהיא אסורה. ואולי נדרוש הפוך שהציפור השחוטה מותרת והמשולחת אסורה? תנא דבי ר' ישמעאל, אמר קרא "ושילח את הציפור החיה על פני השדה", כשדה, מה שדה מותרת, אף ציפור זו גם מותרת. רבא אמר, לא אמרה תורה שלח לתקלה, כלומר סברא הוא שהציפור המשולחת מותרת, דלא אמרה תורה שלח לתקלה, שתהא למכשול עוון וילכדנה אדם ויאכלנה, [מסכת קידושין דף נו ע"א, ורש"י].

יישוב א'

אין מבטלין איסור לכתחילה מהתורה

לכאן' היה אפשר לומר בפשיטות דבהפרחת דהציפור לעולם, חשיב תקלה, לפי שאין מבטלין איסור לכתחילה, כדאיתא בפ"ק דביצה (ד:), אולם כל זה יהיה נוחא רק למאן דאמר דאין מבטלין איסור לכתחילה מדאורייתא, כמו שכתב הר"ן (פולין דף לה ע"ג מדפי ה"י"ף) בדעת הראב"ד, אך התוס' שם חולקים, וסוברים דאינו אלא מדרבנן, ומדאורייתא כל האיסורים מבטלים אותן לכתחילה. וכן כתב הרשב"א בספרו תורת הבית (נ"ד יש שער ג'), וכן דעת הר"ן בתשובה (סי' נ"ט), וז"ל: "מפני שמה שאמרו אין מבטלין איסור לכתחילה אינו אלא מדרבנן בעלמא".

יישוב ב'

באיסור יבש לכו"ע אין מבטלין לכתחילה

הגודע ביהודה (מ"ט י"ד סימן מ"ה) מתרץ שמהתורה מבטלין איסור לכתחילה, דוקא באיסור לח שאסור הוא משום נותן טעם, אבל יבש ביבש שהאיסור נשאר בעין, לכו"ע אין מבטלים בו איסור לכתחילה. וכן מתרץ החת"ס (נח"ל למולין נח. ונתשו' ח"א או"ח סי' קכ"ט).

יישוב ג'

כשמבטל בקביעות לכו"ע אסור מהתורה

עי"ל בס"ד על פי מה שכתב בשו"ת משנה הלכות (חלק י"ג ס"ד, חלק י"ג סי' קי"ג קט"ז ר"ד) בשם שו"ת בית שערים (סי' פ"ט) שכל מה שאמרו אין מבטלין איסור לכתחילה אינו אלא מדרבנן, היינו דוקא באקראי בעלמא אבל שיעמוד אחד לבטל איסורים בקביעות ובתמידות הרי זה אסור מהתורה. ומעתה בנוגע לשילוח ציפורי מצורע, שיש מצוה לשלחה, הרי זה כמבטל בקביעות, שכל

תרגום
יוסף
פרשת מצודע
אשכול

זמן שמזדמן לידו מצות שילוח ציפורי מצודע הרי הוא משלח כציווי התורה, וחשיב תקלה.

❧ יישוב ד' ❧

יש לחוש שיבוא אחד ויקחנה לפני שתתערב

בספר שער המלך על הרמב"ם (הל' מאללות אסורות ט"ז כ"ה) מתרץ דהוי תקלה אף במפריח ציפור, שמא יבא אחר ויקחנה מיד, בעוד שלא נתערבה בשאר ציפורים. והקשה בחידושי יד דוד, דאם מכיר בה איך יקחנה ואם אינו מכיר בה אם כן עדיין הוי תערובת ובטלה. ועיין בזה בארוכה בחי' דבר יעקב (קידושין נז.).

❧ יישוב ה' ❧

אם המשלח מכיר הציפור אינה מתבטלת ברוב

בחי' באר יצחק (עמ"ס חולין פרק כל הנשר עמ' רמ"ז) מתרץ שאם יש אחד המכיר את האיסור, לא מועיל ביטול ברוב, ואם כן אם זה המשלח מכיר בסימנים או בטביעת עין היטב את הציפור המשולחת אינה מתבטלת ברוב, אפי' למי שאינו מכירו, כיון שיש שם אחד שמכירו. ומכיון שציוותה התורה לשלח בכל אופן אפילו כאשר המשלח מכיר את הציפור בטביעות עין, אם כן יהיה זה לתקלה, וסיים שמצא בפלתי שתירץ על דרך זה וסיים שדוחק הוא, אולם כתב לדעתו תירוץ זה מרווח. וכיו"ב תירץ המקנה.

❧ יישוב ו' ❧

הציפור השחוטה אינה מתבטלת ברוב

בס' מטה יהונתן (יו"ד סי' ק"א ס"ג נהגסה), כותב שבדברי הר"ש מיושבת שאלת המפרשים שהציפור המשולחת יבטל ברוב ולא הוי תקלה, לפי שכתב, שהתורה עשאתו כציפור טמא, כלומר שלא יהיה בטל כלל, והאחרונים כתבו

תוצד
אשכול
מערכה ה'
יוסף

לחזק דבריו על פי מה שכ' הריב"ש בתשו' (סי' קנ"א), שהמינים הטמאים, כיון שנתנה תורה בהם סימנים, לא מועיל בהם רוב, ולא מתבטלים ברוב מינים טהורים. והוא הדין לעניין ציפור המשולחת אילו היתה אסורה, היתה כציפור שחוטה שאסורה כמין עוף טמא.

